

Tilpasninger til 2012 og revisjon av EU-direktivet for hold av verpehøns

Av Marlene Furnes Bagley, Fagsenteret for fjørfe

En gruppe bestående av representanter for Prior, Fjørfebransjens Landsforening, Norges Fjørfelag og Fagsenteret for fjørfe har sett på omfanget av den omstillingen til nye driftsformer i eggproduksjonen som må skje innen 1.1.2012.

Det finnes ulike kilder til informasjon om antall verpehøns i Norge. Grappa har valgt å ta utgangspunkt i klekkestatistikken som innrapporteres av rugeriene til Statens Landbruksforvaltning (SLF). Korrigeres dette antallet for dødelighet i oppalet, tellehøner og flokker under 1000 dyr er 3 150 000 verpehøns grappas estimat over totalt antall verpehøns i Norge. Antas det at om lag 70 % av disse hønene fortsatt holdes i tradisjonelle bur, har vi 2 205 000 verpehøns som innen 1.1.2012 må innhuses i andre driftssystemer skal vi klare å oppfylle kravene i forskrift om hold av høns og kalkun.

Kostnader ved nybygg til nye driftssystemer vil avhengig av innredningsløsning, egeninnsats mv. komme på om lag 450 kr/høneplass inkludert innredning og eggpakker. Bygger man på eksisterende hus eller setter inn ny innredning i allerede eksisterende hus vil dette falle noe rimeligere. Grappa regner med at omstillingen av de nevnte 2,2 millioner høneplasser vi koste norsk fjørfe næring i størrelsesorden 800 millioner kroner.

Den enkelte fjørfeprodusent har tre valg fram mot 2012:

1. Ominnrede og eventuelt bygge på eksisterende driftsbygning
2. Investere i ny driftsbygning og innredning
3. Slutte med eggproduksjon

Gjennomsnittlig besetningstørrelse for anlegg med tradisjonelle bur er om lag 2500 høner (Fjørfe nr 11/04). Ved ominnredning til nye driftsformer vil det være aktuelt å oppfylle konsesjonsgrensa på 7500 høner. Det vil si at i gjennomsnitt må to produsenter med tradisjonelle bur slutte for at en tredje skal kunne utvide og omstille til nye driftsformer. Vi står derfor foran en dramatisk strukturendring i norsk eggproduksjon de kommende årene.

Alderen på buranlegget kan ha betydning for om man ønsker å slutte som produsent eller om man ønsker å investere. 43 % av anleggene med tradisjonelle bur er yngre enn 10 år (Fjørfe nr. 9/2002). Disse produsentene vil trolig ønske å holde produksjon i anleggene sine lengst mulig. Dette kan bli en utfordring i forhold til ønsket om å sikre en jevn og kontrollert overgang til nye driftsformer for å unngå store svingninger i produksjonen og ubalanse i markedet. Grappa har fått tilgang til deler av produksjonstilskuddstatistikken fra SLF. Av de eggprodusentene som har søkt produksjonstilskudd og har over 1000 høner er 30 % eldre enn 56 år, 59 % er mellom 36 og 55 år og 12 % av produsentene er under 35 år. Produsentens alder kan ha betydning for om vedkommende ønsker å fortsette som eggprodusent eller ei. Av andre faktorer som kan virke inn på den enkeltes vurdering er pris for produktene, mulighet for annen sysselsetting og trolig også positivitet og holdninger i bransjen.

I gjennomsnitt fram mot 2012 (2005-2011) må 315 000 verpehøns omstilles i året. Tall fra tidsskriftet Fjørfe (nr 8/2004 og 11/2004) viser at det de siste tre årene (2002-2004) var 219 produsenter med til sammen 377 344 høneplasser som avviklet eller reduserte sin eggproduksjon. I samme periode ble det gjort utvidelser og nyetableringer hos 200 produsenter tilsvarende 791 970 høneplasser. Dette gir en netto økning i produksjonskapasitet på 414 626 høneplasser. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig netto økning i

produksjonskapasitet på om lag 137.000 høneplasser, og må sies å være en stor økning i forhold til den totale produksjonskapasiteten.

I en tenkt situasjon der denne etableringen/omstillingen av høneplasser hadde fått fortsette i samme høye tempo, ville ikke engang halvparten av det antall høneplasser som årlig må omstilles fram mot 2012 blitt dekket opp. Grunnet dagens situasjon med markedsoverskudd har man dessuten "satt bremsene på". Prognoser for første halvår 2005 (Fjørfe nr 11/2004) viser en reduksjon på om lag 50.000 høneplasser. Med behov for et stort omstillingsomfang er det et paradoks at det i dagens situasjon ikke er "plass" til denne økningen i produksjonskapasitet i form av ominnredning hos eksisterende produsenter (og økning opp til konsesjonsgrensa) og eventuell nyetablering.

Omstillinga til nye driftsformer skjer med andre ord ikke av seg selv, tidshorisonten er kort og det synes som det må målretta tiltak til for å komme i mål med omstillinga innen 2012. Dagens situasjon med overproduksjon av norske egg bidrar heller ikke til å løse dette. En svært uheldig situasjon vil oppstå dersom mange av dagens eggprodusenter ikke ønsker å investere og fortsette sin produksjon etter 1.1.2012, men blir ved å produsere helt fram mot denne datoen. Da vil det ikke bli rom for omstilling hos andre produsenter, det blir en form for "vakuum" og hoveddelen av omstillinga må skje på skippetakvis i et svært kort tidsrom i de siste årene før 2012.

Som seriøs næring må vi forholde oss aktivt til at Forskrift om hold av høns og kalkun setter forbud mot tradisjonelle bur etter 1.1.2012. Denne omstillinga til nye driftsformer i eggproduksjonen vil kombinert med at konsesjonsgrensa ble økt i 2003 altså gi en sterk strukturendring i norsk eggproduksjon de kommende årene.

Revisjon av EU-direktivet

EU-direktiv 1999/74/EF som vår norske forskrift om hold av høns og kalkun bygger på skal revideres i løpet av året. Revisjonen skal basere seg på rapporter av faglig karakter så vel som økonomiske og politiske vurderinger. EU-rådet skal deretter treffe sin avgjørelse om eventuelle endringer eller utsettelse av direktivet.

Den vitenskapelige delen av denne rapporten ble nylig offentliggjort. Det er AHAW-panelet (Animal Health and Welfare) under EFSA (European Food Safety Authority; EUs byrå for matvaresikkerhet) som har avgitt rapporten til kommisjonen. Den faglige rapporten inneholder en vurdering av velferdsaspekter for de ulike systemene for hold av verpehøns som EU-direktivet regulerer. Driftssystemenes betydning for produktkvalitet og matvaretrygghet berøres også i denne rapporten som foreligger i kort og lang versjon på http://www.efsa.eu.int/science/ahaw/ahaw_opinions/831_en.html

Kort fortalt inneholder ikke denne vitenskapelige rapporten noen avgjørende elementer som skulle tilsi endringer av direktivet. Det vil trolig derfor være de andre hensynene som vil kunne innvirke på en eventuell utsettelse eller endring. Vi kjenner til at det fra søreuropeisk eggbransje drives lobbyvirksomhet for å utsette forbudet mot tradisjonelle bur til 2022. Ikke uventet, da det er Sør-Europa som har kommet kortest i forhold til å tilpasse seg direktivet. I Nord-Europa er situasjonen annerledes. Blant annet er Sverige ferdig omstilt til nye driftsformer, mens i for eksempel Danmark er nå 43 % av hønene frittgående. Noen land har dessuten fremskyndet fristen for forbud mot tradisjonelle bur. Per i dag skal Tyskland og Østerrike omstille innen henholdsvis 1.1.2007 og 1.1.2008. Dette er svært ambisiøse mål, og de færreste tror det er praktisk mulig å gjennomføre en så stor omstilling på så kort tid. Disse to landene vil for øvrig heller ikke tillate innredde bur.

Nå foreligger også en rapport som tar for seg de såkalte sosioøkonomiske følgene av de ulike driftssystemene for verpehøns. Rapporten er utarbeidet av Agra CEAS Consultants for Kommisjonen og EFSA. Denne rapporten er på 470(!) sider og er tilgjengelig på http://europa.eu.int/comm/food/animal/welfare/farm/socio_economic_study_en.pdf

Rapporten slår fast at det er store forskjeller mellom de ulike EU-landene hva gjelder struktur i eggproduksjonen og fordelingen mellom de ulike driftssystemene. Videre er det store forskjeller i produksjonskostnader mellom de ulike land og også mellom de ulike produksjonssystemene. EU-15 produserer litt over 100 % av sitt eget eggbehov og er en marginal netto eksportør av egg. Import av egg til EU er begrenset som følge av grensevern. Dette bildet ventes ikke å endre seg med EU-25 da de fleste av de ti nye medlemslandene også er nettoeksportører av egg og eggprodukter. I følge rapporten har det med unntak av noen land hittil ikke vært så stor bevegelse i retning å oppfylle bestemmelsene i direktivet, da bransjen i stor grad har valgt å sitte på gjerdet i påvente av revisjonen. Det er gjort ulike beregninger av hva forbudet mot tradisjonelle bur vil koste. Det antas at en overgang fra bur til frittgående systemer vil gi en kostnadsøkning på 20 %, mens en overgang til innredde bur vil ha en langt mindre kostnadsøkning. Rapporten stadfester også at utover kostnads- og markedseffektene må man også ta med i vurderingen fordeler av annen karakter som et samfunn vil oppnå som følge av økt dyrevelferd.

Det blir spennende å se hva revisjonen bringer med seg. Verdt å merke seg i den sammenheng er at vår egen forskrift ligger fast, den inneholder ikke noen bestemmelse om revisjon. Endringer i EUDirektivet vil derfor ikke automatisk føre til noen endringer i Forskrift om hold av høns og kalkun.